

1. Børnesyn

Det at være barn har en værdi i sig selv. Børn har ret til at være børn, til at være forskellige og til at udvikle sig i forskelligt tempo.

Klyngens børnesyn er baseret på en forståelse af, at:

- Børns udvikling foregår i en vekselvirkning mellem deres egen og omverdenens aktiviteter, krav og forventninger.
- Børn er selvstændige individer, der aktivt bidrager til egen udvikling via relationer og samspil med omgivelserne.
 - En vigtig forudsætning for børns trivsel og udvikling er, at de gives rum for medbestemmelse og medansvar, så de kan få erfaring med at indgå i demokratiske processer.
- Børn har - fra de bliver født - brug for en tæt følelsesmæssig relation til voksne for at udvikle deres alsidige personlighed.
 - Det enkelte barn er unikt og har krav på at blive mødt med respekt for sin person og baggrund.
- Børn er født med mange potentialer og med lyst til at lære og udforske verden.
- Børn samarbejder som udgangspunkt altid med de voksne, og det er de forsøger altid at gøre deres bedste.
 - Det er den voksnes opgave at gøre det muligt for barnet at samarbejde.

Børnesynet skal afspejles i alle sammenhænge, fra modtagelse af barn og forældre til konflikthåndtering, tilrettelæggelse af projekter og aktiviteter, dialog med og om børn - og til alt hvad man foretager sig for og med børnene.

Synet på barnet er afgørende for den forståelse, vi bygger vores handlinger på. Derfor er det afgørende, at børnesynet og de pædagogiske pejlemærker inddrages i de daglige refleksioner og faglige drøftelser. Det kræver at vi løbende udfordrer hinanden på vores forforståelse.

2. Leg

Legen har værdi i sig selv og er afgørende for barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse.

”Børns spontane og selvorganiserede leg skal både anerkendes og respekteres og gives betydelig plads i hverdagen i dagtilbuddene. Det pædagogiske personale har samtidig et ansvar for at have en opmærksomhed på, hvordan legefællesskaberne blandt børnene udvikler sig.” (*Master for styrket læreplan, 2018*)

- Legen er barnets dominerende virksomhed¹.
- Legen er grundlæggende for barnets udvikling og understøtter fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet m.m.
- Legen giver børnene mulighed for at øve sig i at forhandle, indgå kompromisser og løse konflikter og dermed deltage i demokratiske processer.
- Balance mellem børneinitierede, voksenstøttede og vokseninitierede lege har afgørende betydning for, om der er en god eller en fremragende kvalitet² i barnets dagtilbud.
 - Børneinitieret leg³ skal understøttes af indretning og animering⁴, der giver mulighed for at børnene selv kan igangsætte lege
 - Opmærksomhed på indretning – herunder af legezoner - er afgørende for, hvordan børnene kan etablere legefællesskaber, hvor de kan være uforstyrrede i større eller mindre grupper.
 - I den voksenstøttede leg deltager de pædagogiske medarbejdere aktivt, for at hjælpe med at rammesætte, støtte og guide. Det er afgørende at være bevidst om sin rolle og formålet med sin deltagelse.
 - I den vokseninitierede leg er det den voksnes nærvær, der skaber mulighed for alle børns deltagelse. Den voksne skal støtte børnene i at rykke deres grænser, i at bidrage til udvikling af legene og i at være initiativtagere.

Det er afgørende for barnet, at de pædagogiske medarbejdere er nærværende, giver det tryghed, omsorg og udfordre både i voksen- og børneinitierede lege. Vi observerer aktivt børnenes lege og deltagelsesmuligheder, med henblik på at legefællesskaber blandt børnene kan udvikle sig.

¹ Vigotsky

² Brenda Taggart – excellent institutions

³ Børnenes selvorganiserede og spontane leg

⁴ Metode til gennem måden vi sammensætter og stiller remedierne klar - at guide børnene ind i legen.

3. Børnefællesskaber

Leg, dannelse og læring sker i socialt samspil med de øvrige børn og voksne. Børnefællesskabet har en afgørende betydning for, hvilke erfaringer det enkelte barn gør sig.

Alle mennesker har behov for at høre til i et fællesskab.

Børn der har svært ved at lege, har begrænsede deltagelsesmuligheder i børnefællesskabet.

De pædagogiske medarbejdere skal derfor understøtte, at alle børn udvikler legekompetencer og dermed bliver aktive medspillere i fællesskabet.

Børnene skal tilbydes læringsmiljøer, der danner grundlag for fællesskaber og for relationer i et inkluderende miljø, der forebygger eksklusion.

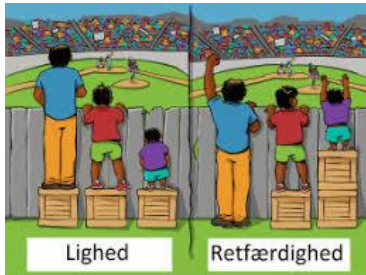
- Børnefællesskabet er afgørende for det enkelte barns trivsel, læring og udvikling.
- Børn er afhængige af den sociale relation for at kunne trives og opnå bekræftelse, anerkendelse og selvværd.
- Det er de pædagogiske medarbejders ansvar at tilrettelægge et læringsmiljø, der tager højde for og hensyn til både individets og fællesskabets aktuelle behov.
- Balancen mellem individ og fællesskab har betydning for, hvilke erfaringer det enkelte barn gør sig om sig selv og dets position i fællesskabet.
- Børnefællesskaber styrkes af at arbejde bevidst med opdeling af børnene i både større og mindre grupper i løbet af dagen

Udgangspunktet for opdeling af børnene, er altid en faglig refleksion over hvornår, hvordan og med hvilket formål:

- At give børnene erfaringer med både små og større grupper samt med at være sammen på tværs af alder, grupper, køn m.m.
- At planlægge målrettede pædagogiske aktiviteter ud fra børnesammensætningen
- At skabe rammen for en tættere og mere nærværende interaktion og dialog mellem børn og voksne
- At reducere konflikter

Arbejdet med børnefællesskaber skal have fokus på alle børns deltagelsesmuligheder. Ingen børn ønsker at være udenfor fællesskabet – og alle børn har ret til fællesskabet.

4. Dannelse og børneperspektiv

*Børn skal høres og tages alvorligt.
Barnet skal inviteres til at være aktivt
deltagende og gennem
medbestemmelse og medansvar få en
forståelse for og erfaring med
demokrati.*

Børn har ret til medbestemmelse.

Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde.

Dannelse er en dybere form for læring, hvor barnet som aktiv deltager forankrer værdier og viden i egen personlighed som rettesnor for at kunne begå sig og handle som et hensynsfuldt, kritisk og demokratisk menneske.

Børn skal opleve at have indflydelse på udformningen af deres dagligdag og aktiviteter, uanset baggrund, køn, alder og kultur. Hensigten er at medvirke til, at barnet udvikler selvstændighed og deraf lærer at tage medansvar og udvikle evne til at samarbejde og indgå i forpligtende fællesskaber, der på sigt vil give dem muligheden for at forfølge deres mål og drømme.

Barnet skal inviteres til at være aktivt deltagende, så det selv er med til at skabe læring og konkret deltagelse i demokratiske sammenhænge.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det i høj grad inddrager børnenes perspektiver, deltagelsesmuligheder og forskellige forudsætninger.

At give børn erfaring med demokrati og egen dannelse handler om at:

- Lytte til og efterspørge børnenes perspektiver samt at give mere plads til deres dagsorden
- Lære dem at lytte til andres perspektiver og håndtere de udfordringer det kan give, når man ikke vil det samme,
- Give børnene erfaring med støtte i at samarbejde om at finde en løsning
- Være opmærksomme på, hvilke børn der har brug for tid, hjælp og støtte i aktiviteter, rutiner eller relationer, for at barnet reelt får mulighed for at opleve demokrati

Der skal lægges vægt på medindflydelse, medbestemmelse og medinddragelse i alle situationer og rutiner.

De fysiske rammer, herunder indretning og animering af legezoner, skal give valg- og deltagelsesmuligheder for alle børn, hvilket også bidrager til at fremme dannelsen.

5. Læring

Læring sker hele dagen gennem leg, socialt samspil, hverdagsrutiner og planlagte aktiviteter.

Læring er det, der sker i barnet, når det gennem sine erfaringer danner sig en forståelse for, hvordan verden hænger sammen. Spørgsmålet er hvad børnene lærer eftersom læring sker både tilsigtet og utilsigtet – også i deres dagtilbud.

Den tilsigtede læring finder sted i de aktiviteter, der er planlagt med et bestemt læringsmål.

Den utilsigtede læring finder sted hele tiden, det være sig i

- tilgangen til barnet
- omsorg og interaktioner med barnet og børnegruppen
- hverdagsrutiner
- forældrekontakt
- kommunikation medarbejderne imellem.

Viden om børns læring er afgørende for at understøtte børnenes naturlige lyst til at lære, og til at bearbejde og eksperimentere med deres erfaringer fra hjemmet og andre arenaer.

Legen og den legende tilgang til læring samt barnets interesser, undren og nysgerrighed skal være udgangspunktet for de læringsprocesser, barnet indgår i.

Arbejdet med læreplanstemaerne skal beskrives ud fra en bred læringsforståelse med fokus på centrale elementer i børns trivsel, læring, dannelse og udvikling. Det kræver at de enkelte læreplanstemaer ikke forstås isoleret, men ses i sammenhæng.

6. Etablering af et pædagogisk læringsmiljø hele dagen

De pædagogiske læringsmiljøer skal understøtte børnene i deres følelsesmæssige, sociale, kropslige, og kognitive udvikling.

Det betyder, at vi forpligter os til at give børnene medbestemmelse og værdsætte deres initiativ, fantasi og virkelyst.

Rammerne i læringsmiljøet skal understøtte børnenes oplevelse af at der er plads, ro og tid til at være barn – herunder mulighed for fordybelse.

”Man skal have tid og ro til at blive til nogen, før man skal blive til noget”. (Pia Olsen Dyhr)

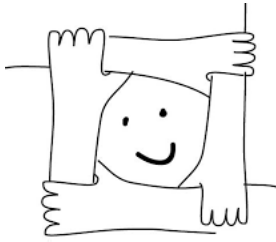
Med pædagogisk læringsmiljø forstås alt, hvad der skal til for at understøtte børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Faktorer som har betydning for det pædagogiske læringsmiljø er:

- de pædagogiske medarbejders uddannelse og kompetencer
- samarbejdets kvalitet og etik
- normeringen
- børnegruppens størrelse
- organisering af dagligdagen og struktur i huset
- rum og indretning — både ude og inde
- æstetisk udformning
- tilgangen til børnene
- børneperspektivet
- særlige hensyn til de børn, der er i risiko for at havne i en udsat position
- inddragelse af børnene i det praktiske arbejde
- sprogmiljøet
- forældresamarbejdet

Alle disse forhold er parametre, vi kan og skal skrue på, og samspillet mellem dem har afgørende betydning for effekten for børnene.

Etablering af pædagogiske læringsmiljøer er ikke kun være et spørgsmål om, hvilke aktiviteter man vil lave med børnene. Alle situationer og rutiner skal ses som potentielle læringsmiljøer.

7. Samarbejde med forældrene om børns læring

Det er afgørende for børnenes trivsel og udvikling, at forældrene inddrages som aktive medspillere, og som eksperter på deres egne børn.

Forældresamarbejdet omfatter:

- Indkøring
- Den daglige kontakt – løbende daglig dialog om barnets daglige trivsel og praktiske forhold
- Samtaler om trivsel og udvikling – rettidig dialog om eventuelle bekymringer
 - Ved samtaler deltager som udgangspunkt en pædagog og/eller pædagogisk leder
 - Skole/FIC-hjem samtaler har fokus på barnets læringsmiljø og trivsel både i skolen, i fritidsinstitutionen og i hjemmet.
- Forældremøder - dialog om det aktuelle og mulige læringsmiljø
- Forældrearrangementer
 - Medarbejderne er imødekommende og guidende værter for forældrene med henblik på at øge alle børn og familiers deltagelsesmuligheder
- Formidling - dokumentation af børnenes læringsmiljøer
 - Publiceres på KbhBarn/Aula
- Forældreråd og forældrebestyrelse - dialog om rammer og retning

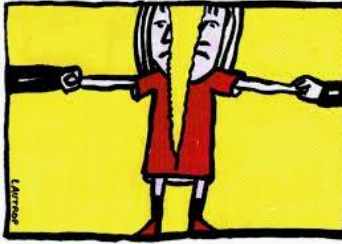
Samarbejdet skal have fokus på barnets trivsel og udvikling, samt bidrage til at understøtte barnet både i dagtilbuddet og i hjemmet.

Samarbejdet er et fælles ansvar for og en fælles interesse i, at barnet trives, udvikler sig og lærer mest muligt

Samarbejdet rammesættes, så det både inkluderer alle forældre og skaber grundlag for en konstruktiv og tillidsfuld dialog med den enkelte forælder. Det forudsætter at der udvises høj etik og respektfuld kommunikation med, til og om forældre.

Smalltalk kan være et hjælpsomt middel til at etablere relationen, men er ikke målet i sig selv, og må ikke stå i stedet for dialogen om barnet.

8. Børn i udsatte positioner

Børn i udsatte positioner er børn med særlige rettigheder.

Alle børn kan i perioder være i udsatte positioner. Det kan for eksempel være på baggrund af:

- U hensigtsmæssig struktur med ekskluderende praksis til følge
- U hensigtsmæssigt samarbejde – både kollegialt og i forældresamarbejdet
- Skilsmisse
- Alvorlig sygdom/dødsfald i familien
- En svag socioøkonomisk baggrund
- Sociale eller adfærdsmæssige udfordringer
- Ensomhed
- Mobning
- Fysiske/psykiske funktionsnedsættelser

Fælles for dem er, at de er i risiko for mistro og for at være på kant af fællesskabet - i nogle tilfælde helt uden for fællesskabet.

Udsatte positioner er kontekstafhængige, og kan altid forandres, og det er opgaven.

Disse børn har brug for og ret til, at læringsmiljøerne bliver tilrettelagt, så de har mulighed for at deltage, og blive mødt positivt i et stimulerende børnefællesskab, hvor de oplever sig betydningsfulde. Det kræver en stærk og kompetent pædagogisk indsats, med afsæt i faglig refleksion og med fokus på at ændre adgangsbilletten til fællesskabet.

Struktur og organisering skal bidrage til at minimere udsathed, og aktiviteter skal planlægges med særlig opmærksomhed på at rumme alle børn.

Når et barn (blandt andet via TOPI) vurderes til at være i en udsat position, inddrages forældrene med henblik på at kvalificere, hvordan barnets trivsel og udvikling bedst muligt understøttes. Den tværfaglige support inddrages efter behov.

Børn i udsatte positioner vil også gerne samarbejde med de voksne – men de voksne skal gøre det muligt for dem.

9. Pædagogisk læringsmiljø med sammenhæng til indskolingen

Tryghed og genkendelighed i forbindelse med skolestart styrker børnenes overgange, reducerer kompetencetab

Tryghed er afgørende for at børnenes overgang til de nye rammer bliver en succes. Et systematisk samarbejde mellem den afgivende og modtagende enhed, med udgangspunkt i det enkelte barn, spænder et sikkerhedsnet ud under børn og forældre. Med henblik på at skabe genkendelighed kommer klyngens overgangsteam, allerede 8 måneder før børnene skal starte i fritidsinstitutionen, rundt i storbørnsgrupperne. Overgangsteamet består af medarbejdere fra fritidsinstitutionen, der målrettet arbejder med børnene ud fra en beskrevet ramme, og derigennem danner relationer til børnene. På den måde sikrer vi en glidende overgang, der både reducerer børnenes kompetencetab og kompenserer for relationstab⁵

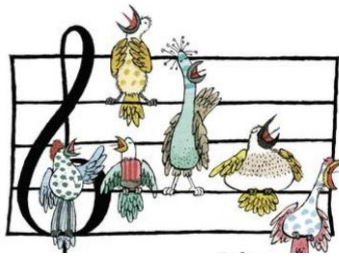
Etablering af klyngens overgangsteam supplerer samarbejdsaftalen mellem skolen, fritidsinstitutionen og børnehaverne på Christianshavn – både de selvejende og de kommunale.

Samarbejdsaftalen indeholder blandt andet følgende delmål:

- fælles forståelse for og tilgang til børns læring og hvad der er vigtigt for børnene
- fælles værdier med tilhørende adfærd
- fælles forståelse for børn i udsatte positioner
- fælles begrebsforståelse mellem børnehave, FIC og skole
- høj kvalitet i vidensoverdragelser
- at alle udfordrede børn er identificeret

⁵ "Samarbejde om det skolestartende barn", Inger Schoug Larsen, Akademisk forlag 2014

10. Etablering af en evalueringskultur

*Evaluering er
kompetenceudvikling
og afgørende for det
"næste skridt".*

Evaluering af egen praksis er en forudsætning for udvikling af praksis. Derfor er evaluering et vigtigt redskab som kræver refleksionskompetencer, og tager udgangspunkt i nysgerrighed, undren og observation.

Arbejdet med evaluering er en firedelt proces:

- Observation – undren eller nysgerrighed og umiddelbar refleksion
- Undersøgelsesmetoder og dokumentation
- Analyse af data
- Planlægning af fremtidige mål, tiltag og tegn

En effektiv evalueringskultur hviler på en struktureret tilgang, og derfor evalueres den pædagogiske praksis systematisk med henblik på at trække læring ud af erfaringer og bruge det som afsæt for det videre arbejde. For at styrke systematikken anvender vi de i klyngen udvalgte metoder (Se Værktøjskassen).

Med henblik på at opnå en positiv effekt for børnene skal vi indtænke deres perspektiv i evalueringskulturen og være opmærksomme på at:

- vi aktivt inkluderer børnene i evalueringsprocesser, når det er passende
- vi fokuserer på effekten for børnene
- vi har fokus på processer frem for produkter
- vi reflekterer børnenes erfaringer og udsagn, så de får øje på egen læring.

Arbejdet med den styrkede læreplan kræver, at vi skærper og udvikler vores kompetencer i forhold til refleksion og evaluering samt prioriterer dette læringsrum som en vigtig del af processen. Det er en ledelsesmæssig opgave at sikre, at der bliver afsat ressourcer til at arbejde med evaluering, og det er den enkeltes ansvar at forholde sig fagligt reflekterende til egen og andres praksis.

11. Pejlemærker

Københavns Kommunes seks pædagogiske pejlemærker har til formål at sikre en høj kvalitet af dagtilbuddet.

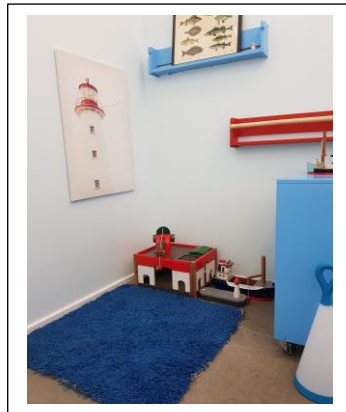
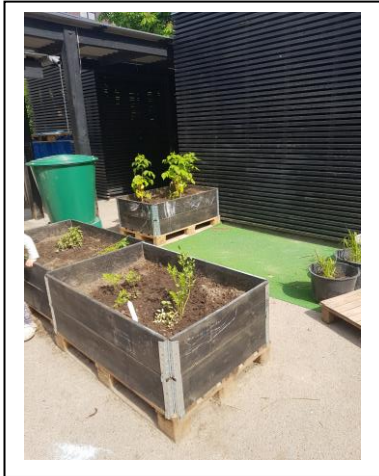

1. Sociale relationer – *positiv voksenkontakt hver dag*
2. Inklusion og fællesskab – *børne- og ungefællesskaber til alle*
3. Sprogindsatsen – *muligheder gennem sprog*
4. Forældresamarbejde - *forældrepartnerskab*
5. Sammenhæng - *også i overgange*
6. Krav om refleksion og metodisk systematik i den pædagogiske praksis

Opgaven er at integrere pejlemærkerne i den daglige praksis.

Det betyder at uanset hvilket pædagogisk tema vi har fokus på, skal vi - udover læreplanstemaerne - inddrage pejlemærkerne i såvel planlægning som evaluering.

12. Præsentation af de fysiske rammer

En grøn oase på stenbroen.
Små legezoner ude og inde.

Blikfang ligger lige ud til en meget trafikeret og befærdet vej.

Men på bagsiden af huset er der en stor, grøn legeplads, med plads til at cykle, klatre og gynge, til at gå på opdagelse i buske og krat, og til at fordybe sig i rolleleg i små afskærmede "rum".

Rummene er skabt af plantekasser med spiselige planter, som stimulerer syn, duft og smagssans.

Indendørs er der indrettet kroge og nicher med hver sine legezoner, som er tydeligt illustrerede og afgrænsede.

Huset er delt i to afdelinger. I hver afdeling er der en vuggestuegruppe og en børnehavegruppe. Det giver vuggestuebørnene mulighed for at få gode relationer til både børn og voksne i børnehaven i lang tid inden de starter og de yngste børnehavebørn kan altid trække sig ind i den trygge og overskuelige vuggestue, hvis de har brug for lidt ro eller bare skal hilse på de voksne. Den glidende overgang skaber tryghed og giver børnene det gåpåmod, det kræver at skulle træde ind i en ny arena.

13. Præsentation af den overordnede pædagogik

[Fang læserens opmærksomhed med et citat fra dokumentet, eller brug denne plads til at fremhæve nogle nøglepunkter. Du kan trække dette tekstfelt til andre steder på siden.]

Kendskab til den by man bor i er et vigtigt element i forhold til identitetsdannelse og identitetsfællesskab med de andre børn i børnehaven.

I Blikfang arbejder vi ud fra Firenze-pædagogikken, som er kendetegnet ved dels at inddrage byen og nærmiljøet i alle pædagogiske temaer dels ved altid at sikre at der er sammenhæng mellem alle dele af praksis og det aktuelle pædagogisk tema.

Selvhjulpenhed: på alle stuer bliver der arbejdet med selvhjulpenhed. Når vi opfordrer og opmuntrer børnene til at gøre tingene selv, giver vi dem mulighed for vigtig læring, som understøtter deres selvværd. Det gælder både når de selv tager tøj på, lyner jakken, hælder vand op og øser mad over på tallerkenen. Vi møder altid børnene på deres eget niveau, men søger at guide dem til at udfordre sig selv.

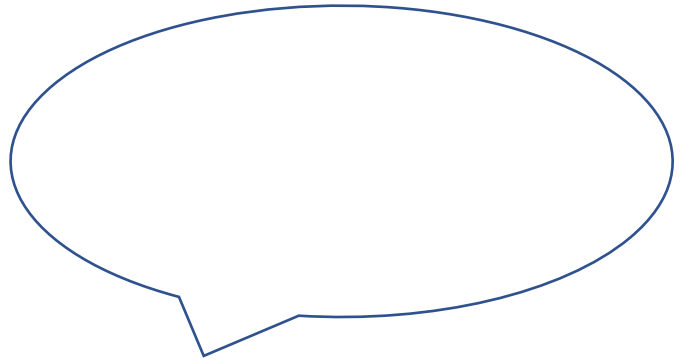
Små grupper: vi arbejder med små grupper hvor børnene inddeles efter alder eller behov. De aldersopdelte grupper giver os mulighed for at målrette alderssvarende aktiviteter, mens behovsgrupperne tilgodeser de enkelte børns særlige behov og udfordringer. Det kan f.eks. være et fælles behov for motorisk træning, sproglig opmærksomhed eller at øve sig i at indgå i sociale relationer.

Rum og indretning: vores indretning er dynamisk og fleksibel, så den altid er tilpasset den børnegruppe vi har. Gennem indretningen skaber vi overskuelige, afgrænsede og tydelige læringsmiljøer for børnene, bl.a. via legezoner, visualisering og animering. Der er små legezoner med plads til 2-3 børn og større zoner med plads til 5-6 børn.

Inddragelse i praktiske opgaver: Børnene deltager i stort omfang i de praktiske opgaver. F.eks. er der altid børn med til at dække bord, hente mad, tørre borde af efter maden, lægge vasketøj sammen, rydde op, feje udenfor, luge i bedene. På den måde oplever børnene gennem ansvar at have betydning for fællesskabet. Vi opfordrer også børnene til at være opmærksomme på, hvordan de kan hjælpe hinanden f.eks. i garderoben eller under måltidet.

Gennem **Madliv** har vi fokus på måltidet som en social og pædagogisk aktivitet, der kræver ro og fordybelse. Vi udfordrer børnenes madmod ved at præsentere dem for forskellige smage og konsistens samt inddrage dem i forberedelse af maden i perioder.

14. Alsidig personlig udvikling

Den pædagogiske læreplan skal understøtte at alle børn udfordrer, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder og køn samt social og kulturel baggrund. (Mål fra DSL)

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning børnene imellem og mellem børnene og de pædagogiske medarbejdere. Det skal være præget af omsorg tryghed og nysgerrighed så alle børn udvikler engagement, livsduelighed og gå-på-mod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering. (Mål fra DSL)

Vi tilrettelægger aktiviteter, så alle børn har mulighed for at deltage. De vokseninitierede aktiviteter og lege er planlagt så de kan rumme større fællesskaber.

Vi opfordrer børnene til at turde nye ting. Hvis de ikke er parate til at kaste sig ud i det, lader vi dem kigge på og langsomt selv nærme sig og tilkendegive om de vil være med.

Vi tilrettelægger nye, sjove, spændende aktiviteter, som pirrer børnenes nysgerrighed og flytter deres grænser.

Vi arbejder med fejlmodighed – det at turde at begå fejl, fordi fejl er noget man kan lære af. F.eks. gør det ikke noget, at man spilder vand, når man hælder op, eller ikke kan lægge puslespillet i første forsøg.

Vi udviser glæde og begejstring, når vi leger, synger og danser. På den måde udfordrer vi børnenes udholdenhed og styrker deres livsduelighed.

Gennem **Madliv** har vi fokus på måltidet som en social og pædagogisk aktivitet, der kræver ro og fordybelse. Vi udfordrer børnenes madmod ved at præsentere dem for forskellige smage og konsistens samt inddrage dem i forberedelse af maden og beslutninger om, hvad der skal være på menuen.

15. Social udvikling

Når det lille barn tilbyder sin
sut til en der er ked af det, er
det et udtryk for empati og
fællesskabsfølelse.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber og at alle børn udvikler empati og relationer.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber hvor forskellighed ses som en ressource og som bidrager til demokratisk dannelse.

Vi laver kreative aktiviteter i små grupper, hvor alle børnenes ideer er gyldige. Vi italesætter børnenes ideer, når de opstår og opfordrer dem til at blive inspirerede af hinanden.

Vi er imødekomende overfor børnenes initiativer i aktiviteter, i rutiner og når vi er på ture.

Vi har en sangkuffert, som vi bruger til samling. Her skiftes børnene til at vælge en sang, som vi alle synger.

Vi italesætter, når et barn er ked af det eller skal ud og sove. På den måde bliver børnene opmærksomme på hinanden.

16. Kommunikation og sprog

Vores måde at tale om verden på er afgørende for hvordan vi forstår og oplever verden.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte at alle børn udvikler sprog, der bidrager til at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte at alle børn opnår erfaring med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som de kan anvende i sociale fællesskaber.

Vi er meget opmærksomme på hvordan vi omtaler børnene og hvordan vi italesætter deres intentioner.

Vi giver os tid til at lytte til og forstå flere sprog – både modersmål, mimik, gestik og kropssprog.

Under måltidet har vi særlig fokus på at stimulere børnenes sproglige deltagelse. Bl.a. ved at få børnene til at tale med hinanden i stedet for at vente på at få mulighed for at sige noget til den voksne.

Vi inddrager sproglig opmærksomhed i alle pædagogiske temaer ved at vælge litteratur, sange og fokusord som understøtter det aktuelle tema.

Når vi støtter børnene i at være selvhjulpne foregår det altid med sproglig guidning sammen med konkret fysisk hjælp.

Vi kommenterer børnenes lege og aktiviteter + de handlinger vi selv foretager os.

Vi italesætter handlinger, når vi laver aktiviteter, idet der gennem det fælles tredje ofte åbnes for muligheden for at sprogliggøre sine tanker.

Vi har fokus på omgangstonen både børnene imellem, de voksne imellem og mellem barn og voksen.

Vi taler ikke hen over hovedet på børnene, og omtaler aldrig børnenes handlinger, mens de er til stede.

Vi har skilte på legetøjskasser med både billede og tekst. Der er navn på børnenes skuffer og deres garderobepåse. På den måde får børnene gradvist en forståelse af hvordan skriftsproget hænger sammen med det verbale sprog og hvordan skriftsproget kan beskrive verden.

17.Krop, sanser og bevægelse

Små børn sanser verden gennem deres kroppe.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Ved morgensamling sidder vi på gulvet, så der er mulighed for bevægelse, mulighed for at gå lidt til og fra og mulighed for at deltage på den måde, som fungerer bedst for det enkelte barn.

På legepladsen er der mulighed for forskellige måder at bruge kroppen på:

- Steder at klatre
- Ujævnt underlag
- Små bakker
- Gynger
- Sanseoplevelser med blade, jord, sand, grene, græs
- Bare tæer om sommeren

Vi igangsætter aktiviteter men i lige så høj grad følger vi børnenes initiativer.

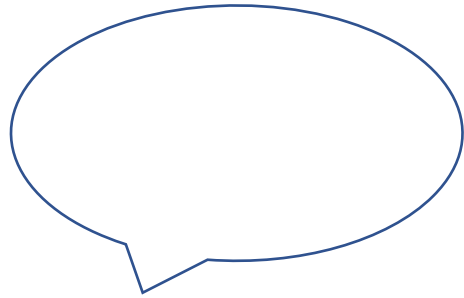
Gangarealerne er indrettet til fysisk udfoldelse. Det udnytter vi til planlagte og spontant aktiviteter med fokus på bevægelsesglæde: løbeleg, hoppeleg, kolbøtter, balance.

Vi er opmærksomme på at planlægge aktiviteter med både høj og lav intensitet og energi.

Børnene er inddraget i bleskift på den måde, at de selv tager tøjet af og på, selv åbner bleen, henter en ren ble i skuffen osv.

Børnene deltager ind imellem i madlavning, hvor de ælter, pensler, lægger fyld på en pizza eller snitter grønsager.

18. Natur, udeliv og science

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte at alle børn får konkrete erfaringer med naturen. Som udvikler deres nysgerrighed og deres lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af bæredygtig udvikling.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaring med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhæng, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Vi er udendørs mindst én gang hver dag uanset vejret. På den måde lærer børnene at blive opmærksomme på vind og vejr og på årstidernes skiften.

På ture i nærmiljøet er vi opmærksomme på at sætte ord på de ting, børnene bliver optaget af undervejs.

På legepladsen har vi spiselige planter og frugttræer.

Børnene leger tit med vand – både når de spiller, mens de hælder op i et glas og når de skal vaske hænder. Vi laver også vandlege hvor børnene eksperimenterer med at hælde fra en kande over i en kop og tilbage igen.

Vi eksperimenterer med at lægge ting i vandet og holde øje med om det flyder eller synker.

Vi bygger høje tårne af duplo eller træklodser. Her gør børnene sig erfaringer med former og balance. Når børnene vælter tårnene igen, gør de sig erfaringer med tyngdekraft.

Vi leger med lys og skygge, når solen skinner ind ad de store vinduer.

Vi tager sne med indenfor, så børnene kan mærke på det og opleve at det smelter.

19. Kultur, æstetik og fællesskaber

At udtrykke sig æstetisk er en vigtig del af processen med at skabe sig selv.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed og at børnene får erfaring med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Vi præsenterer børnene for forskellige materialer såsom ler, sand, mudder, græs, vand, maling, pap og papir. Vi tegner, maler, klipper og leger med perler for at styrke børnenes finmotorik.

De voksne laver et forlæg, som er tænkt som inspiration. Udtrykket skal være barnets eget.

Vi præsenterer børnene for forskellige strukturer og temperaturer såsom kolde og varme væsker, hårde og bløde over genstande, ru og glatte overflader.

Vi udvælger litteratur, som understøtter de pædagogiske temaer. F.eks. læser vi "Bukke Bruse", når vi arbejder med vand og broer eller "Totte går ud", når vi arbejder med kulde og mørke.

I forbindelse med pædagogiske temaer henter vi inspiration og materialer på ture i nærmiljøet, som vi bruger til kreative aktiviteter.

Vi synger og danser meget med børnene og vælger sange, som understøtter de pædagogiske temaer.

Vi præsenterer børnene for forskellige materialer såsom ler, sand, mudder, græs, vand, maling, pap og papir. Vi tegner, maler, klipper og leger med perler for at styrke børnenes finmotorik.

Vi præsenterer børnene for forskellige strukturer og temperaturer såsom kolde og varme væsker, hårde og bløde over genstande, ru og glatte overflader.

Vi har en række traditioner, som styrker identitetsfællesskabet: jul, fastelavn, sommerfest og fernisering.

I vores dukkekroge har vi familie billeder af alle typer familier: enlige forældre, regnbuefamilier, kernefamilie, etniske familier osv.

20. Inddragelse af lokalområdet/nærmiljøet

At kende sin by er en vigtig del af det identitetsfællesskab man har med de andre børn i vuggestuen.

Vi går ture til de lokale legepladser.

Vi lytter til klokkespillet i Frelserkirken og synger de sange, vi genkender.

Vi går tur på Christiania og kravler op ad Voldens skrænter.

Vi besøger kirken i forbindelse med jul og påske.